

SZABAD POLCOK AZ EGRI GYERMEKKÖNYVTÁRBAN

Amikor 1950-ben, Heves megyében is kiépült a közművelődési könyvtárhálózat, felvetődött a gondolat, hogy a városi gyerekek részére külön könyvtárat nyissanak. Indokolta az igényt az általános iskolák megszervezése után megnövekedett olvasási kedv, de biztosítani kellett a felnőtt kölcsönzés zavartalanságát is.

Az egri Megyei Könyvtár először úgy oldotta meg a kérdést, hogy a felnőtt és gyermek olvasószolgálatot időben szétválasztotta, és a gyerekek részére külön könyvtári órákat tartott. A kölcsönzés úgy történt, ha egy ifjúsági könyv érkezett vagy visszaérkezett, a könyvtáros felmutatta és megkérdezte, ki nem olvasta még. A gyerekek egymás között is cserélték a könyveket. Ez azt eredményezte, hogy bizonyos könyveknek óriási volt a forgási sebességük, mások viszont a raktár polcain porosodtak.

1953-ban külön szobát kaptak a gyerekek. Innen kezdve beszélhetünk gyermekkönyvtárról. Ekkor alakították ki részükre az önálló állományt, mindennaposá vált a kölcsönzés, ami azt rendszerű kölcsönzés volt. A gyerekek a kölcsönzőpulttól válogatták és egymásnak ajánlgatták a jó könyveket. A jó és rossz, olvasott és porosodó könyvek közötti összefüggés, a forgalmazhatóság problémája továbbra is megoldatlan maradt.

Ezt a helyzetet kellett megváltoztatni. Közelebb hozni a teljes állományt a gyermekolvasókhoz, meg kellett szüntetni a könyvtárosok adminisztrációs megkötött-

ségeit, szabaddá kellett tenni őket bizonyos nevelési feladatok betöltésére is, ki kellett szélesíteni a használatot a gyermekirodalom többségére.

Ilyen megfontolások alapján vezettük be 1960 szeptemberétől az egri gyermekkönyvtárban a szabadpolcos kölcsönzési rendszert. Az állományt a könyvek fajtái és témái szerint csoportokba osztottuk, és eszerint raktároztuk. Ideiglenes jelleggel, tehát kísérletképpen az alábbi csoportosítást alkalmaztuk:

A) Szépirodalom

Képes könyvek	328 pld.	6,4%
Mesék	774 pld.	15,2%
Ifjúsági művek	2640 pld.	51,9%
ebből önálló csoportként kiemelve:		
Kalandos írások	1087 pld.	21,4%
Utazások	403 pld.	7,9%
Történelmi regények	576 pld.	11,3%

B) Ismeretterjesztő irodalom

Egyelőre két csoportja van:

Technika	481 pld.	9,5%
Növények, állatok	305 pld.	6,0%

Az összes állományból 563 kötet, 11% külön kis duplum raktárban van, ez a gyermekkönyvtár tápraktára.

A könyveket 30 mm magasságban 10 mm-es, különböző színű csíkokkal látjuk el. A csíkokat (képeskönyvek = fehér, mesék = kék, történelem = piros) a foliaborítás alá helyezik. Ugyanilyen jelzést kaptak a polcok is. Ha pl. egy sárga csíkkal jelölt kalandregény átkerül a piros csíkozású történelmi anyaghoz, azonnal feltűnik mindenkinek, azonnal felteszik helyére a gondatlanságból elkallódott könyvet.

A könyvek ilyenféle rendje biztosítja a gyerekek esztétikai nevelését, csiszolja értelmüket, ébren tartja figyelmüket, rendszeretetre tanítja őket.

Az ifjúsági irodalom nem kapott színes csíkot, de az ebből kiemelt csoportok (kalandos írások, utazások, történelmi regények) igen. Az ismert klasszikus szerzők (Jókai, Móra, Mikszáth, Petőfi stb.) műveit nem emeltük ki a három téma közé, mert ezeket általában szerzők szerint keresik a gyerekek és jobb, ha e szerzők művei együtt találhatóak.

Minthogy az állomány kicsiny, kísérleti célból egyelőre a történelmi és földrajzi ismeretterjesztő műveket beraktuk a „történelmi regények”, ill. „utazások” csoportba. Később az ismeretterjesztő irodalom minden fontosabb ágának önálló csoportot alakítottunk ki, „az ifjúsági művek” csoportját szétosztjuk két részre a) versek, elbeszélések, b) ifjúsági regények.

A tematikus rend kialakítása során szó volt bizonyos évfjártok irodalmi igényének szervezettebb kielégítéséről is: könyvek 6—8; 8—12; 12 éves fiatalok számára. Ezt a bontást túlságosan me-revnek, erőszakoltnak tartottuk. A gyakorlatban sem váltak be az ilyenféle kísérletek, egyszerűen azért nem, mert az értelmi fejlődés korhatárai sokkal lazábbak, szabadabbak, mint ezek a könyvtári falanszterek. Van nyolc éves gyerek, aki túlnő korcsoportján és nyolc éves korára már kiolvassa a számára kijelölt könyveket.

Ez a felosztás túlságosan partikulálta volna az egyébként sem gazdag állományt.

A szabadpolcos rendszer bevezetése után emelkedett az olvasók, látogatók, kölcsönzések száma:

	1959 október	1960 október	%
Beírt olvasó	816	1048	28,4
Kölcsönzések száma	2505	4241	69,3

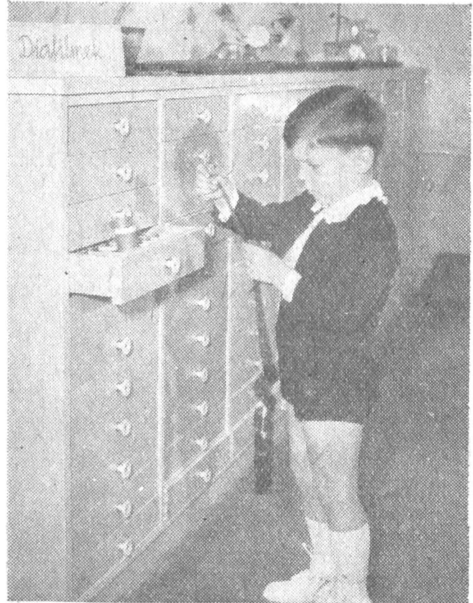
Az 1048 olvasó a város általános iskolás tanulóinak 24%-a, az összolvások 28,4%-a. (Megyei Könyvtár olvasóinak száma 3693.) A forgalmazott anyag megoszlása:

	1959 október	1960 október	%
Ideológiai művek	125	91	— 28
Technika	40	71	+ 77,5
Egyéb	120	239	+ 99,1
Szépirodalom	2220	3840	+ 72,9
Összesen	2505	4241	+ 69,3

Sok olyan mű került felszínre és talált olvasóra, mely korábban elfeledve porosodott a raktár polcain. Csökkent pl. *Ignác*: Torockói gyász, *Petur*: Nagy kaland, *Palotai*: Mókus utcai titok, *Vivian*: Robin Hood c. művének forgási sebessége, növekedett a következő művek forgalma: *Kasszil*: Vologya utcája, *Iljin*: Hogyan lett az ember óriás, *Szpangenberg*: Egy szovjet tiszt naplója, *Trifonov*: Diákok...

Megnőtt a diafilmek forgalma is. Ezt elősegítette és növelte az a „Dia-alapjegyzék”, melyet a könyvtár bibliográfiai munkaközössége szerkesztett, s amely szak-, ill. betűrendben feltárta az eddig eléggé elzárt diaállományt. (Diaforgalom 1959 októberében 153; 1960 októberében 698 doboz volt. A növekedés 456,2%.)

Az új rendszer bevezetése után megváltozott a könyvtáros és gyermekolvasó

viszonya is. Míg korábban a könyvtáros legnagyobb gondja az volt, hogy a pult előtt összeseregglő gyerekek között rendet teremtsen és elvégezze a kölcsönzéssel járó adminisztratív munkákat, most elsőrendű feladatává vált az ajánlás, a gyerekek olvasási problémáinak megbeszélése, olvasótervek kialakítása, az egyéni foglalkozás az olvasóval.

Amikor a gyerekek a polcok anyagába beleolvasnak, rájönnek, hogy más könyvek is vannak, mint amelyeket pajtásaik ajánlanak, közöttük jár a könyvtáros is a visszaosztás során, így alkalma nyílik tanácsaival segíteni és új utakra vinni a fiatal olvasóját. A könyvtáros munkaidejének nagyobb részét most gyerekek között töltheti el, a felmerülő problémákra azonnal választ adhat, segítheti a nehezen választó olvasót a neki legjobban megfelelő könyv kiválasztásában. Ezen a rövid megbeszéléseken tájékoztatja őket a beérkező új könyvekről, a könyvtár terveiről.

Egy bizonyos: az egi Gyermekkönyvtár forgalma, a beírt olvasók, a kölcsönzések számának növekedése azt igazolja, hogy a szabadpolcos rendszerű könyvtárak fölényben vannak a zárt kölcsönzésű könyvtárakkal szemben, de igen érzékenyen mutatnak rá arra a szükség-szerűsége is, hogy közelebb kell hoznunk a könyveket az olvasóhoz, mert így megszereti a könyvet, megszereti a könyvtárat, az olvasást. És ez a ma könyvtárosainak egyik legfontosabb feladatuk. Ennek egyik jó módszere a szabad polc.

Halmi Béláné